

Innst. S. nr. 59

(2000-2001)

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Vidar Kleppe, Harald T. Nesvik, Øyvind Korsberg og Per Ove Width om å forlenge tidsfristen for nedleggelse av Nasjonalhjelpens Fond for Krigens Ofres kuratorkontorer i Fredrikstad, Tønsberg, Arendal, Stavanger, Bergen, Trondheim, Bodø og Tromsø fra 31. desember 2001 og foreløpig frem til 31. desember 2005

Dokument nr. 8:75 (1999-2000)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen forlenge tidsfristen for nedleggelse av Nasjonalhjelpens Fond for Krigens Ofres kuratorkontorer i Fredrikstad, Tønsberg, Arendal, Stavanger, Bergen, Trondheim, Bodø og Tromsø fra 31. desember 2001 og foreløpig frem til 31. desember 2005."

Som bakgrunn for forslaget påpeker forslagsstillerne at krigsinvalidene nå er i en fase av livet som for mange kan være vanskelig idet de i tillegg til den naturlige aldringsprosess har krigsskader å slites med. Forslagsstillerne tror at mange føler kuratorvirksomheten som en god sikkerhetsventil, samt at kuratorene taler deres sak.

Det framholdes ellers at en del krigsenker også har problemer som i høy grad er krigsrelaterte, da de ofte har hatt menn som gjennom år har slitt med fysiske og psykiske skader, noe som igjen har satt sitt preg både på dem og ofte også på deres barn.

Forslagsstillerne peker på at de som i dag arbeider i den offentlige helse- og sosialtjenesten, i de fleste tilfeller ikke selv har opplevd krigen, og mener de derfor ofte ikke har god nok kunnskap om krigsinvalidenes spesielle behov.

Årsmeldingene til de enkelte kuratorkontorene viser ifølge forslagsstillerne ikke noe tegn på at de ikke får nok arbeidsoppgaver i de nærmeste årene.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Reidun Gravdahl, Asmund Kristoffersen, Karin Lian, Einar Olav Skogholt og Gunhild Øyangen, fra Fremskrittspartiet, lederen John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund og Are Næss, fra Høyre, Annelise Høegh og Sonja Irene Sjøli, fra Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, og fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo, viser til vedlagte brev av 2. november 2000 fra sosialministeren der det er en bred gjennomgang av utviklingen når det gjelder Nasjonalhjelpens Fond for Krigens Ofre og deres kuratorkontorer.

Komiteen vil understreke det som også ble uttrykt for 20 år siden i Innst. O. nr. 74 (1979-1980), nemlig at samfunnet må være æreforpliktet til å sørge for gode hjelpeordninger for de krigsinvalidene.

Komiteen må ut fra sosialministerens brev og redegjørelse fastslå følgende realiteter: Helt fra begynnelsen på 1980-tallet har det vært en vurdering av Nasjonalhjelpens framtid, og i 1995 la Nasjonalhjelpen selv fram, ved sitt arbeidsutvalg, et forslag til avviklingsplan for de ansatte. Et alternativt forslag ble fremmet og det ble vedtatt å fortsette kuratorkontorenes virksomhet som før ut 1999. Fra 2000 skulle samtlige kontor utenfor Oslo nedlegges, Oslo-kontoret skulle fortsette etter 31. desember 1999, og skulle senere avvikles i samråd med departementet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, har gjennom sosialministerens brev også blitt kjent med at Nasjonalhjelpens Fond for Krigens Ofre ved brev av 11. september 2000 fra styrets leder og kontorsjef, selv har reist spørsmål om oppgavene fortsatt er så mange og omfattende at det er behov for å opprettholde kuratorkontorene enda i noen år. Nasjonalhjelpens Fond mener at det erfaringsmessig er ca. 12 pst. av krigspensjonistene som gis bistand gjennom deres kuratorapparat. Det vil si at det i 2000 vil være ca. 1 500 personer som benytter seg av kuratorkontorenes tjenester.

Flertallet mener også at de tall som sosialministeren refererer til, tilsier at aktivitet og arbeidsoppgaver har avtatt så sterkt at det ikke er grunnlag for videre drift av de kuratorkontorene som er nevnt i Dokument nr. 8:75 (1999-2000).

Komiteen vil allikevel sterkt understreke at den hjelp og bistand det fortsatt vil være behov for, må kunne ytes, og at ingen mister muligheter og rettigheter til noen lovbestemte ytelser ved at distriktskontorene nedlegges. Komiteen mener, som sosialministeren også skriver, at dette bl.a. skal dekkes av trygde-, sosial- og helseetaten. Komiteen vil videre understreke at alle krigsinvalidere skal være informert om mulige rettigheter i god tid før distriktskontorene nedlegges fra 2002. Komiteen mener videre det er viktig at den kompetansen som i dag er ved Nasjonalforeningens distriktskontor, i størst mulig grad overføres til relevante instanser i de respektive distrikt. På samme måte mener komiteen det er viktig at Nasjonalhjelpens Oslo-kontor blir tilført registre og saksmateriale som vil gjøre dette kontoret bedre i stand til å videreføre bistandsarbeidet også for enkeltpersoner. Videre mener komiteen det er viktig at dette kontoret kan være et aktivt informasjons- og veiledningskontor både for enkeltpersoner og institusjoner/offentlig virksomhet. Komiteen mener departementet må ta hensyn til disse forholdene og fremme et forslag til opplegg og driftsgrunnlag for Nasjonalhjelpens Oslo-kontor som gjør det i stand til å utføre disse oppgavene.

Komiteen medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at krigsinvalidene nå er i en fase av

livet som for mange kan være vond og vanskelig. I tillegg til den naturlige aldringsprosess mener disse medlemmer at våre krigsinvalidere også har sine krigsskader å slites med. Disse medlemmer tror at mange av disse føler kuratorvirksomheten som en god sikkerhetsventil, samt at kuratorene taler deres sak.

Disse medlemmer viser videre til Innst. O. nr. 74 (1979-1980) og begrunnelsen for forslaget i Dokument nr. 8:75 (1999-2000).

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen forlenge tidsfristen for nedleggelse av Nasjonalhjelpens Fond for Krigens Ofres kuratorkontorer i Fredrikstad, Tønsberg, Arendal, Stavanger, Bergen, Trondheim, Bodø og Tromsø fra 31. desember 2001 og foreløpig frem til 31. desember 2005."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Stortinget ber Regjeringen forlenge tidsfristen for nedleggelse av Nasjonalhjelpens Fond for Krigens Ofres kuratorkontorer i Fredrikstad, Tønsberg, Arendal, Stavanger, Bergen, Trondheim, Bodø og Tromsø fra 31. desember 2001 og foreløpig frem til 31. desember 2005.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:75 (1999-2000) - forslag fra stortingsrepresentantene Vidar Kleppe, Harald T. Nesvik, Øyvind Korsberg og Per Ove Width om å forlenge tidsfristen for nedleggelse av Nasjonalhjelpens Fond for Krigens Ofres kuratorkontorer i Fredrikstad, Tønsberg, Arendal, Stavanger, Bergen, Trondheim, Bodø og Tromsø fra 31. desember 2001 og foreløpig frem til 31. desember 2005 – bifalles ikke.

Oslo, i sosialkomiteen, den 30. november 2000

John I. Alvheim
leder

Ola D. Gløtvold
ordfører

Are Næss
sekretær

Vedlegg**Brev fra Sosial- og helsedepartementet v/statsråden til Senterpartiets stortingsgruppe, datert 2. november 2000****Dok. nr. 8-75 (1999-2000) - Forslag om å forlenge tidsfristen for nedleggelse av Nasjonalhjelpens Fond for Krigens Ofres kuratorkontorer**

Jeg viser til brev av 20. oktober 2000 fra Senterpartiets stortingsgruppe der det bes om en vurdering av ovennevnte forslag.

Forslaget lyder:

"Stortinget ber Regjeringen forlenge tidsfristen for nedleggelse av Nasjonalhjelpens Fond for Krigens Ofres kuratorkontorer i Fredrikstad, Tønsberg, Arendal, Stavanger, Bergen, Trondheim, Bodø og Tromsø fra 31. desember 2001 og foreløpig frem til 31. desember 2005."

I brevet fra Senterpartiets stortingsgruppe er det også bedt om å få en oversikt for de siste årene over bemanning og arbeidsoppgaver ved de angitte kuratorkontorene, jf. henvisningen til de enkelte kontors årsmeldinger i dokumentet.

Utviklingen av Nasjonalhjelpens Fond for Krigens ofre

Under og etter krigen ble det rettet et mangfoldig hjelpearbeid mot krigens ofre. Hjelpearbeidet bygget i hovedsak på innsamlede midler og gaver fra utlandet.

I 1947 ble Nasjonalhjelpens Fond for krigens ofre opprettet som en egen juridisk person under tilsyn av Sosialdepartementet. Kapitalgrunnlaget for Nasjonalhjelpens Fond var det som var igjen av midlene fra det tidligere hjelpearbeidet (ca 71 mill. kroner). Formålet med Nasjonalhjelpen var først og fremst å gi økonomisk hjelp til krigens ofre. Dette fortsatte i mange år i form av bidrag, lån og løpende pensjoner. Det ble også drevet et omfattende sosialt arbeid, blant annet for å hjelpe de som var rammet av krigen tilbake i arbeid.

Arbeidsoppgavene har endret seg etterhvert. Kapitalen ble oppbrukt og Nasjonalhjelpen ga ikke lenger økonomisk hjelp.

Avviklingsplan

I 1982 ble det klart for Nasjonalhjelpens ledelse at dens dager som "selvfinansierende institusjon" gikk mot slutten. I brev av 8. september 1982 ba Nasjonalhjelpens Fonds styre Sosialdepartementet om en vurdering av Nasjonalhjelpens framtid. For å skaffe grunnlagsmateriale for en slik vurdering, gjennomførte Helsedirektoratet (nå Statens helsetilsyn) i 1983 en evaluering av Nasjonalhjelpen. Rapporten som kom i 1984 viste at det fortsatt i flere år ville være behov for Nasjonalhjelpens tjenester.

I 1990 ble det enighet mellom Nasjonalhjelpen og de ansatte om at man skulle engasjere Statskonsult til å foreta en analyse av Nasjonalhjelpens virksomhet, og til å utarbeide en langtidsplan (organisasjon, bemanning og økonomi) fram til år 2000. Denne planen forelå i 1991.

I 1995 la Nasjonalhjelpens arbeidsutvalg, i samsvar med Statskonsults anbefalinger, fram et forslag til avvikling av virksomheten for de ansatte. Dette forslaget tok sikte på en gradvis nedbygging av Nasjonalhjelpen fra 1. januar 1998 og fram til år 2001. Den foreslåtte organisasjonen for perioden 1.1.1998 til 31.12.2000 bestod av en daglig leder, en administrasjon på to stillinger og fem kuratorkontorer med til sammen 13 stillinger. Dette utgjorde en reduksjon på 45 %.

Skissen ble lagt fram for de ansattes organisasjoner som i et forhandlingsmøte høsten 1995 la fram et alternativt forslag. Dette gikk ut på at Nasjonalhjelpens kuratorkontorer skulle fortsette som før ut 1999. Fra år 2000 skulle samtlige kontorer utenfor Oslo nedlegges. Oslo-kontoret skulle fortsette etter 31. desember 1999. Kontoret skulle senere avvikles i samråd med departementet.

Nasjonalhjelpens ledelse og Sosial- og helsedepartementet sluttet seg til forslaget. Avviklingsplanen er omtalt i St. prp. nr. 1 for 1997/98. (Kopi vedlagt) (Ikke vedlagt her)

I St. prp. nr. 1 for 1998/99 (kopi vedlagt) (Ikke vedlagt her) foreslo Regjeringen Bondevik at den vedtatte avviklingsplanen skulle opprettholdes, men utsettes i to år. Stortinget hadde ingen merknader til dette. Avviklingsplanen ble etter dette stadfestet ved at vedtektene for Nasjonalhjelpens Fond ble endret ved kgl. res. av 26. mars 1999. Jeg kan ellers opplyse at avviklingsplanen er omtalt også i St. prp. nr. 1 for 1999/2000 og for 2000/2001. (Kopi vedlagt) (Ikke vedlagt her)

Avviklingsplanen går ut på at kuratorvirksomheten opprettholdes stort sett ut 2001. Fra 1. januar 2002 legges distriktskontorene utenfor Oslo ned, mens Oslo-kontoret opprettholdes som et informasjons- og veiledningskontor.

Om virksomheten i dag

Nasjonalhjelpens Fond ledes av et styre som oppnevnes av departementet. Nasjonalhjelpen har i dag ca 25 ansatte og har distriktskontorer på ni steder rundt i landet. Det er innført stillingsstopp i avviklingsperioden. Nasjonalhjelpen drives nå med statstilskudd. Bevilgningen for året 2000 er 8 mill. kroner, og 7 mill. kroner er foreslått for 2001 pga. naturlig nedbemanning. Klientgrunnlaget for kuratorarbeidet er det registrerte antall krigspensjonister som i 1999 var nærmere 6000 pensjonister og dessuten enker.

De oppgaver som utføres er:

- Undersøkelser og saksforberedelser i krigspensjonssaker for trygdeataten
- Kuratorbistand til de krigsrammede i krigspensjonssaker og andre trygde- og stønadssaker

- Oppfølging av de krigsrammedes rettigheter etter krigspensjonslovene
- Sosialt arbeid for de krigsrammede ved å avdekke deres problemer, omfanget av disse og yte bistand

Fra Nasjonalhjelpens Fond har jeg fått innhentet en oversikt for de siste årene over bemanning og arbeidsoppgaver ved de angitte kuratorkontorene, slik det er bedt om i brevet fra Senterpartiets stortingsgruppe.

Bemanning

Når det gjelder bemanning viser jeg til vedlagte kopi av brev fra Nasjonalhjelpens Fond til Sosial- og helsedepartementet av 24. oktober 2000. (Ikke vedlagt her.) Som det der framgår var det 26 personer som var ansatt i Nasjonalhjelpens Fond i 1998, mens det i dag er ansatt 25 personer. Bemanningen i 2000 er således omtrent den samme som i 1998. Jeg kan for øvrig opplyse at man tar sikte på en naturlig avgang fram til 2002.

Arbeidsoppgaver ved kuratorkontorene

Når det gjelder arbeidsoppgaver ved kuratorkontorene, viser jeg til vedlagte "Rapport om kuratorvirksomheten i 1999" fra Nasjonalhjelpens Fond datert 26. januar 2000. (Ikke vedlagt her.)

En oversikt over kuratorvirksomheten i de siste 11 årene framgår av dennes vedlegg 2. Av tabellen kan det leses at aktuelle klienter (dvs. klienter som det har vært arbeidet aktivt med i perioden) er gått ned fra 3634 personer i 1989 til 1576 i 1998. I 1999 er det imidlertid igjen en stigning i aktuelle klienter til 2303 personer. Denne stigningen skyldes en betydelig økning av saker om "Tillegg til hjelp i huset" og "Hjelpeløshetsbidrag". Disse ordningene ble avvirket i krigspensjoneringen for nye tilfeller fra 1.9.1999, noe som ble gjort kjent gjennom brev fra kuratorkontorene til krigspensjonistene med den følge at mange søkte om disse ytelsene før endringen trådte i kraft.

Tabellen viser også at antall saker etter krigspensjonslovene i 1989 var 960 med en nedgang til 774 i 1998 og en stigning til 1288 i 1999. Økningen i 1999 har samme årsak som for økningen i aktuelle klienter, som nevnt foran. For øvrig framgår det av tabellen at det totalt sett er en nedgang i både antall klienter og saker i perioden. Når nedgangen ikke er større enn den er, så skyldes dette i stor grad at kuratorkontorene driver oppsøkende virksomhet og selv tar kontakt med krigspensjonistene. Videre har man i avviklingsperioden tatt sikte på å få gått gjennom hele klientgrunnlaget.

Som nevnt satser Nasjonalhjelpen mye på oppsøkende virksomhet. Det er et mål at alle krigsinvalidere skal være informert om mulige rettigheter i god tid før kuratorvirksomheten nedlegges fra år 2002.

Da ordningene med tillegg til hjelp i huset og hjelpe-løshetsbidrag skulle avvirket for nye tilfeller fra 1. september 1999, ble det, som jeg har nevnt tidligere, fra Nasjonalhjelpens Fond sendt et brev til krigsinvalid-

dene med informasjon om dette. Som en følge av dette fikk kontorene en periode mye å gjøre med å bistå krigspensjonister som søkte om disse ytelsene, mens dette nå ikke lenger er en arbeidsoppgave for kuratorne.

Det har også vært sendt ut et informasjonsbrev om nedleggelse av kuratorvirksomheten. I brevet er det samtidig opplyst om at distriktskontoret fortsatt yter bistand i årene 2000 og 2001, og at den enkelte er velkommen til å kontakte Nasjonalhjelpen ved kontorbesøk, ved brev eller ved et oppgitt telefonnummer.

I tillegg er det sendt et informasjonsbrev til sjømenn som seilte ute under krigen og som ikke har krigsinvalidpensjon. Krigspensjonsordningen er der kort beskrevet samtidig som det er opplyst at mer informasjon og hjelp til å søke om ytelser kan fås ved et oppgitt telefonnummer.

For øvrig har jeg for ordens skyld innhentet opplysninger fra Rikstrygdeverket over antall nye søknader om krigspensjon. For årene 1997, 1998 og 1999 er det samlet sett innkommet henholdsvis 216, 202 og 153 nye søknader om krigspensjon. Jeg har også fått opplyst at 147 søknader om krigspensjon er innvilget fra 1.1.1998 og til dags dato, mens 286 søknader om krigspensjon er avslått i samme periode.

Vurdering

Jeg har forståelse for at mange setter pris på kuratornes bistand, og for at så vel krigspensjonister som kuratorer ønsker å beholde virksomheten.

På den annen side er det tvilsomt om kuratorene lenger vil ha arbeidsoppgaver av betydning når den igangsatte oppsøkende virksomhet og gjennomgang av klientgrunnlaget er ferdig. Etter dette må man regne med at krigspensjonistene stort sett har fått vurdert sin aktuelle situasjon og hjelpebehov, og at det dermed ikke lenger vil være påkrevet å opprettholde distriktskontorene.

Jeg vil ellers understreke at ingen krigspensjonister mister retten til noen lovbestemte ytelser ved at distriktskontorene nedlegges. Dette er dekket av trygde-, sosial- og helseetaten.

Proessen med avviklingen av distriktskontorene ble påbegynt for mange år siden, som jeg har redegjort for foran. Av hensyn til de ansatte i Nasjonalhjelpen og til krigspensjonistene har det vært viktig at avviklingen ble planlagt i god tid. Avviklingsplanen har som nevnt foran vært forelagt for Stortinget flere ganger. Ved kgl. res. av 26. mars 1999 ble avviklingsplanen endelig stadfestet og vedtektene for Nasjonalhjelpen fikk et tillegg om avviklingsplanen. Alle de ansatte har fått informasjon om avviklingsplanen mer enn 2 år før den planlagte avviklingen.

Jeg kan ikke se at det nå er behov for å forlenge virksomheten med egne distriktskontorer. Man kan da komme i en situasjon hvor man har et intakt kuratorapparat som mangler konkrete arbeidsoppgaver.

Som det går fram av det vedlagte brevet av 11. september d.å. fra Nasjonalhjelpens Fond som departe-

mentet har innhentet i sakens anledning, reiser virksomheten selv spørsmål om oppgavene fortsatt er så mange og omfattende at det er behov for å opprettholde kuratorkontorene ennå i noen år.

Departementet kan ikke se at det er behov for en ytterligere utsettelse av avviklingsplanen. Jeg viser til at virksomheten nå i flere år har vært innstilt på en avvikling, og har utført sitt arbeid med sikte på dette. Blant annet har man foretatt en gjennomgang av hele klientgrunlaget i avviklingsperioden. Etter denne gjennomgangen vil det være såpass lite å gjøre for kuratorene at det fra departementets side ikke kan

anses forsvarlig å videreføre distriktskontorene utover 2002.

Etter at distriktskontorene blir nedlagt fra år 2002, skal krigspensjonistene ikke stå uten hjelp. Det satses mye på å bygge ut de vanlige tjenestene for eldre. Dessuten vil trygdekontorene bli forberedt på å bistå den enkelte krigspensjonist i større grad enn i dag. Videre vil Nasjonalhjelpens Oslo-kontor bli videreført som et informasjons- og veiledningskontor som krigspensjonistene kan forholde seg til. Etter min oppfatning vil et informasjons- og veiledningskontor være tilstrekkelig til å bistå krigspensjonistene.